

EGY Tudós, négy elemivel

BAGÓ LAJOSNÁL, KUNBARACSON

1

Különös embert ismertem meg Kunbaracson.

Kótun Károly, a megyei állami gazdaságok igazgatója és Bognár Károly, a miklóstelepi Szőlészeti Kutató Intézet vezető kutatója vittek el hozzá.

De mi volt ebben a Bagó Lajosban, ahová készülünk, a különös?

Már a háza is. Villa a tanya között. Rózsadombi villa a sivatagon.

Innen sietett elénk az autóduda hangjára a különös ember, egy kissé kopaszodó paraszt, nagy kun járomcsontokkal és igen magas homlokokkal.

Meg aztán az is különös volt, az a mély, majdnem szent csendesség, amely fogadott. Baromfi nem káralt itt az udvaron. Disznóinak nyoma sincs. Pedig az én Bagómnak tizenhat holdja van!

Sertést — közli — nem tartok. A tyúkot, ha megkívánom, a piacon veszem.

Egy kun paraszt?

Kérlek — tegez le —, én a földe alján születtem és csak szőlővel foglalkozom.

E futóhomok közepén — nem találok más szót, csak a mi Kellér Dezsőnk formálta kifejezést — egy maszek kutatóintézet működik. Azt vezeti a széles arcú paraszt.

A disznók súlyát nem figyeli soha.

Hanem?

A géneket a kromoszómákban — mondja. Hunyorgog.

Aztán bevezet a nagyszobába, amely mint egy rózsadombi professzoré. Az ablak előtt M. 9-es Zeiss mikroszkóp, az ablakon túl pedig, az udvaron, három baklábos valamiféle gép.

— Az meg micsoda?

— Tükrörteleszkóp. Német.

— És mit csinálsz vele?

— A holdat figyelem, meg a szputnyikot.

Nézem Kótunt. Ő meg engem, de bujkáló mosollyal: na, hova hoztalak?

— Memmi iskolád van? — kérdem a tükrörteleszkópos embert.

— Kemény négy elemim.

Tizenhárom éves legényfiához pedig, aki közben besettenkedett a suttyógyerekek macskáláiban, odaszól:

— Hozz be, fiam, a B. 33-asból egy litert.

Mivel akarnak engem megíratni ezek? Most állnak borszűt a szőlősgazdák antialkoholista riportsorozatamért? Mindenesetre megvárom, míg Bagó

barátunk iszik. Meg Kótun. De csak isszák, mennybéli mosollyal arcukon. Én is megkóstolom.

Bor, de milyen! Nem is bor. Láng, a pokolból! Tűz és illat és ellágyulás...

— Most kóstoljuk meg a bér per hat per kettőt. Hozd csak ide, fiam.

Már ugrik a legény. Hol vagytok?

— Borgyárban — mondja a kitűnő Bognár Karcsi barátunk.

De ezeket a borokat csak mi isszuk, négyen, öten és először a világon! Kezdem már érteni, hova jutottam.

2

De Bagó hogyan jutott ide?

— Van autód? — kérdezem, mert tizenhat hold szőlő nem gyerekdolog.

— Egy Dongóm. Jó az egy ilyen kopasz parasztnak. Az autóra valót minden évben elviszi a kutatás.

De mit kutat és mit akar ez a kétgyerekes, negyvenhat éves ember sivatagi villájában, teleszkópja és mikroszkópja közt? Azt, amit mindenki, akiben nagyság van és a házához való szeretem. Hogy valami jobb legyen. De mi legyen jobb?

Ennek története van:

Bagó egy ókéskei részes arató fia. Már 1630-ban léteztek Ókéséken Bagók. Telkes jobbágyok voltak. Petőfi is megfordult ott, talán ott jegyezte fel a János vitéz Bagójának a nevét. Az öreg Bagó, meg a fia 1925-ben jött ide. Itt akkor küzdelem volt és szél és sivatag és halál. A homok néha ablakmagasságig betemette a házakat. Mert Isten annyira szereti, mondja Bagó, hogy magával hordja. Ahol minap még bucka volt, másnap már lapály lapult. Magyar Szahara. Senki földje. Fut a földje. Állat meg nem él rajta. A rozs sem. Csak az ember.

Ha ilyen ember, mint Bagó.

A kunok pedig ilyenek. A harmincas években betelepítették és felépítették a sivatagon azt a Kunbaracst, mely egyszer már volt, sok száz évvel ezelőtt, de a török elpusztította, lakóit meg elvitte Afrikába, hol a rabszolgapiacra a magyar nyelv volt a leggyakoribb.

A kunbaracsi homokból összekotort Bagó tizenhat holdat, betelepítette szőlővel, megismerkedett Mathiász János világhírű szőlőnemestőlkel, azon túl pedig ennek az embernek a nappal, az éjjele, az öröme, a

gyötrelme, az álma, a mindensége a szőlő.

— De mit akarsz?

— Kergetem az ábrándképeket.

Az eszményi szőlőfajtát szeretnék kitenyészteni. Ami borszőlőnek és csemegeszőlőnek egyformán jó.

— S mi ebben a munkában a legnagyobb pillanat?

A nagyüzem embere: Kótun Károly, az állami gazdaságok megyei igazgatója

Az emberi életnek vannak villanásai, melyek már súrolják a csillagokat.

Egy ilyennek vagyok a tanúja. Bagóban meggyullad valami, azt hiszem, ettől a tűztől nagy ez a föld, ebből a lánghóból épült meg a Duna—Tisza-közé, ez kötötte meg a homokot és szórta be tanyákkal a sivatagot. Azt mondja, mélyről:

— A legnagyobb — s ha nem is akarja, beleremeg — mikor a keresztezés teremni kezd.

3

Kótun azt mondja: A mi kardánk világhírű. Csak az a baja, hogy nem sötétvörös.

Bagó azt mondja: — Hozd be, fiam, a B. 46-ost.

Ez már sötétvörös. Új Bagó-fajta, keresztezésből született, s van belőle egyelőre két liter. Abból kortyolgatunk. Ha ez egyszer megjelenne a világpiacokon... Tizenhat holdon azonban csak ábrándokat lehet szőni. Nem csodálnám, ha Kótun barátunk, ezer és ezer állami holdak gazdája azt mondaná egyszer:

— Gyere át hozzám, Lajos. Adok én neked ötszáz holdat is, ha kell. Ott kísérletezz.

Végül is a trágyázás körül kerekedik vita. Bagó hét holdra holdanként 16 mázsa műtrágyát tesz.

— A trágyázás még sötét dolog — jegyzi meg Bognár Károly vezető kutató, a homok tudósa. — A tudomány még ott

„Kergetem az ábrándképeket...”
(Bagó Lajos)
(Erdekes Újság)
— Bohanek Miklós felvételei

tart, hogy a földnek ad, nem a növénynek ad. A növényt most kezdjük megismerni.

— Majd az izotópok — kiált a Bagó. — Majd az izotópokkal fény derül a dologra s álmódzni kezd arról, hogy az lesz az igazán jó világ, ha a műtrágyát rádióaktívá teszik. (De nem az ég felől.) Akkor kiderülne, hogy a növény mennyit, mit vesz fel és hogyan. Az agrokémiai intézet már foglalkozik a dologgal, de...

— Én képes lennék megcsinálni a természetben is!

Ó!... Ez a nyugtalan homoki paraszt. A világ legnagyobb tudományáról lámpafény mellett beszélgetünk. Pedig nagy, gyönyörű csillár lóg a mennyezetről.

— Az ott minek?

— Nyertem — feleli Bagó. — Fel kellett szerelni. Ez volt a nagydíj a csemegeszőlőért a Hírös Napokon. A villanyt ugyan már bevezették Baracsra. De még három kilométerre vannak tőlem a szerelők.

A kis időre már kibírják az álmok a sötétet is.

— No, a vendégkönyv... — mondja végül.

Benne a fél országot meglelem. Az utolsó bejegyzés és rendkívüli elismerés alatt: Nagy Dániel, az Elnöki Tanács elnökhelyettese.

4

Jó kedvünk kerekedvén a sok jó Bagó-fajtától, búcsúzásnál valaki azt ajánlja, ürítsünk végül a gazda borából.

— Én nem szeretem egyiket sem — mondja.

Még a csillagok is megrázkódtak felettünk.

— Neeem?... Hát melyik a kedvenc borod?

— Én csak barna sört iszom. A különös, különös kun paraszt.

Ruffy Péter